HYDERABAD (SIND)
NATIONAL COLLEGIATE BOARD

HSNC Board's
Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College
(Autonomous)
(Affiliated to the University of Mumbai)
University College Code : 217-JD Office : T14
Estd. 1965

Principal : Dr. Manju Lalwani Pathak

Ref No: CHM (A) AC/C/01/2025
Date: 18th June 2025

CIRCULAR

The immediate attention of all concerned is invited to this office Circular No. CHM (A) AC 05/2025 dated 19th May, 2025 regarding the Choice Based and Credit Based Syllabus (CBCS) for all subjects of F.Y.B.A & T.Y.B.A. in Marathi SEM - I & SEM – V respectively.

It is hereby communicated that the recommendations of the syllabus made by the Ad-hoc Board of Studies in Marathi coordinated by the Dean, Faculty of Languages in the meeting of Academic Council held on 23rd May, 2025 vide item No. 3.2, have been accepted and subsequently passed.

In accordance, therewith, the syllabus as per the CBCS has been brought into force with effect from the academic year 2025 – 2026 and accordingly the same is attached for reference and is available on the College's website www.chmcollege.in

Ulhasnagar - 421 003
18th June, 2025

Dr. Manju Lalwani Pathak
Principal & Chairperson, Academic Council

Copy forwarded for information to:-

1) The Dean, Faculty of Languages.
2) The Chairperson, Ad-hoc Board of Studies.
3) The Controller of Examination.
4) The Registrar

P.B. No.17, Opp. Railway Station, Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani Road, Ulhasnagar - 421 003, Dist. Thane. (Maharashtra)
Tel. : +91 251 273 4940 Fax : + 91251 273 1869 E-mail : principal.chmc@gmail.com website : chmcollege.in

HSNC Board's

Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College, Ulhasnagar

(Autonomous)

Affiliated to the University of Mumbai

Bachelor of Arts
(Marathi)
(Aided Course)

Semester – V

Choice Based and Credit Based syllabus

With effect from the

Academic Year 2025-2026

PREAMBLE

सुमारे दोन हजार वर्षांपासून मराठी भाषा व मराठी वाङ्मय हे आपल्या अभिजात वैशिष्ट्यपूर्णतेमुळे भाषेच्या प्रवाहात आपले महत्त्वपूर्ण स्थान निश्चित करून आहे. आज ज्ञात असलेल्या महानुभाव संप्रदायाच्या वाङ्मयापासून आजतागायत मराठी भाषेने व साहित्याने आपली विविध रूपे धारण केली आहेत. मराठी वाङ्मयाच्या मुळाशी कार्यरत असणाऱ्या अनेकविध प्रेरणा व प्रवृत्तींचा विद्यार्थ्यांना परिचय होणे, आधुनिक मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाच्या स्वरूपाचे त्यांना आकलन होणे, भाषेच्या शास्त्रीय स्वरूपाचा परिचय होणे, साहित्याच्या माध्यमातून समाज व संस्कृतीचा परिचय घडणे व साहित्याच्या सांस्कृतिक संदर्भांची जाण निर्माण होणे, विद्यार्थ्यांमध्ये साहित्यविषयक अभिरुची व संवेदनक्षमता निर्माण होणे, साहित्यकलेचा आस्वाद व समीक्षा करण्याची क्षमता निर्माण होणे , विविध भाषिक कौशल्यांचा परिचय होऊन त्यांच्या उपयोजनाची क्षमता वाढणे यासोबतच आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने भाषेच्या श्रवण, भाषण, लेखन व वाचन या कौशल्यांवर समयोचित प्रभुत्व निर्माण करणे हे मराठी अभ्यासक्रमाचे ध्येय आहे.

'राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-२०२०' अनुसार भारतीय भाषांचे महत्त्व पुन्हा एकदा अधोरेखित होत आहे. श्रीमती चांदीबाई हिंमथमल मनसुखानी महाविद्यालय, उल्हासनगर (स्वायत्त) या महाविद्यालयाचा 'मराठी भाषा व साहित्य' ह्या विषयाचा पदवी स्तरावरील अभ्यासक्रम हा 'राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण – २०२०' मधील मार्गदर्शक तत्त्वे आणि स्वायत्त महाविद्यालयांसाठीची मार्गदर्शक तत्त्वे यांच्या अनुसार तयार करण्यात आला आहे.

भारत सरकारने मान्यता दिल्यानंतर आता 'मराठी भाषा' ही 'अभिजात भाषा' आहे, हे सुनिश्चित झालेले आहे. मराठी भाषेला ज्ञात असा सुमारे अडीच हजार वर्षांचा इतिहास आहे. 'महाराष्ट्री प्राकृत'पासून वेगवेगळी रूपे घेत मराठी भाषेने व साहित्याने आजचे रूप धारण केले आहे. आज प्रचलित असलेल्या अभ्यास साधनांनुसार तेराव्या शतकातील महानुभाव साहित्यापासून उपलब्ध असलेल्या लिखित मराठी वाङ्मयाची आठशे वर्षांची समृद्ध परंपरा समजून घेणे, त्या परंपरेमागे असलेल्या लोकसाहित्याचा परिचय करून घेणे, त्याद्वारे आजच्या पिढीला लाभलेला संपन्न ऐतिहासिक वारसा उलगडून पाहाणे, संस्कृतीच्या इतिहासातील काळाच्या वेगवेगळया टप्प्यांच्या अभ्यासाच्या आधारे मानवी विकासाचे धागेदोरे शोधून काढणे अशा वेगवेगळ्या उद्दिष्टांना डोळयांसमोर ठेवून सदर अभ्यासक्रमाची रचना करण्यात आली आहे.

'माणसाच्या एकूण विकासाचे भाषा हे एक महत्त्वाचे अंग आहे' हे सूत्र अभ्यास मंडळाने आपल्या नजरेसमोर ठेवले आहे. साहित्याची अनेक अंगे असतात, ह्या अंगांचा परिचय करून घेणे; साहित्याच्या प्रकारांची ओळख करून घेऊन त्यांचे स्वरूप समजून घेणे, त्यात काळाच्या ओघात कसकसे बदल घडत आले याचा शोध घेणे; त्यांत कोणत्या प्रकारची भर पडली, त्यांच्या निर्मितीची कारणे कोणती आहेत, त्यांच्या निर्मितीमागील प्रयोजने कोणकोणती होती, रसिकांच्या रसिकतेत कशा प्रकारचे बदल घडत आले या व अशा अनेक प्रश्नांचा शोध घेणे म्हणजे मानवी संस्कृतीचा शोध घेणे ह्या दृष्टीने प्रस्तुत अभ्यासक्रम महत्त्वाचा आहे. हा अभ्यास करत असताना विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्वात आमूलाग्र बदल होऊन त्यांचे उन्नयन व्हावे हा प्रामाणिक हेतू आहे.

शासकीय धोरणानुसार स्थानिक भाषांचे महत्त्व आता नव्याने अधोरेखित झाले आहे. समाजाच्या आणि जीवनाच्या विविध स्तरांवर भाषा वेगवेगळया प्रकारचे कार्य करत असते. मराठी ही महाराष्ट्राची राज्य भाषा आहे, या दृष्टीने शासकीय कारभारात मराठीचा वापर, स्पर्धा परीक्षांमध्ये मराठीचा वापर व उपयोग, एकविसाव्या शतकाचे महत्त्वाचे वैशिष्ट्य बनलेली 'वसुधैव कुटुंबकम्' ही भूमिका, त्यातून उत्पन्न झालेली भाषांतर, अनुवाद, रूपांतराची निर्माण झालेली आवश्यकता ह्या सूत्रांचा विचारही प्रस्तुत अभ्यासक्रम तयार करताना केला गेला आहे. मराठी विषयात विद्यार्थी पदवी मिळवत असताना त्यांना प्रत्येक शैक्षणिक वर्षाच्या शेवटी नव्या युगात आवश्यक असलेली, व्यावसायिक स्वरूपाची किमान दोन कौशल्ये प्राप्त होतील व त्यांना अर्थार्जन करणे सहज शक्य होईल असा विचारही या अभ्यासक्रमामागे आहे.

PROGRAMME SPECIFIC OUTCOME (PSOs)

PSO1: अभ्यासकांना मराठी साहित्याच्या प्रेरणा व प्रवृत्तींचा अभ्यास करून एकूण मराठी वाङ्मयाच्या इतिहासाच्या स्वरूपाचे आकलन होईल. त्याचबरोबर त्यांना भाषेच्या शास्त्रीय स्वरूपाचा परिचय होईल.

PSO2: साहित्याच्या माध्यमातून समाज व संस्कृतीचा परिचय घडेल व साहित्याच्या सांस्कृतिक संदर्भांची जाण निर्माण होईल.

PSO3: वेगवेगळ्या वाङ्मयप्रकारांतील व कालखंडातील महत्त्वाच्या साहित्यकृतींचा परिचय होऊन साहित्यविषयक अभिरुची व संवेदनक्षमता निर्माण होईल. तसेच त्यांच्यामध्ये साहित्यकलेचा आस्वाद व समीक्षा करण्याची क्षमता निर्माण होईल.

PSO4: विद्यार्थ्यांना विविध भाषिक कौशल्यांचा परिचय होऊन त्यांच्या उपयोजनाची क्षमता वाढेल.

PSO5: विद्यार्थी मराठी भाषा, तिचा वापर व आधुनिक तंत्रज्ञान यांच्यात समन्वय निर्माण करू शकतील.

PSO6: विद्यार्थी श्रवण, भाषण, लेखन व वाचन या भाषिक कौशल्यांवर प्रभुत्व मिळवू शकतील.

Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College
(Autonomous)

Third Year B.A.
(Marathi)

Semester- V

Title: मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग -१

Paper IV

Choice Based and Credit Based Syllabus
with effect from
Academic Year 2025-2026

Title: मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, भाग - १

Course Code: CHM(A)UAMAR 501

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**Description of the Course:**	अभिजात मराठी भाषेचा वाङ्मयीन इतिहास हा वैभवशाली इतिहास आहे. संत काव्य, पंडिती काव्य, शाहिरी काव्य, बखर वाङ्मय अशा प्रकारचे विविध आशयाधारित वाङ्मयप्रकार, ओवी, अभंग, कथाकाव्य, खंडकाव्य, महाकाव्य, आत्मचरित्र, चरित्र, आख्यानकाव्य, शब्दांकन यासारख्या विविध प्रकारच्या अभिव्यक्तीवर आधारित वाङ्मयप्रकारांतर्गत साहित्यामुळे मराठी वाङ्मय समृद्ध आहे. या समृद्धतेचा अभ्यास करत असताना अभ्यासक एकाच वेळी तत्कालीन साहित्य, समाज, चाली-रीती-रूढी-परंपरा, आहार-विहार इत्यादी अनेक घटकांचा अभ्यास करू शकतो. सदर अभ्यासपत्रिका विद्यार्थ्यांना, मराठी भाषेला लाभलेल्या समृद्ध परंपरेचा परिचय करून देते. चक्रधरस्वामी, संत ज्ञानेश्वर ते मोरोपंत ही परंपरा गेली नऊ- दहा शतके महाराष्ट्राला कशी घडवत गेली याचाही परिचय या अभ्यासपत्रिकेमधून होतो.
2	**Vertical**	--
3	**Type**	Theory+ Practicum (Teaching Method: Lectures/ Group Discussion/ Project Work/ ppt / Field Trips / Debates)
4	**Credit**	4 Credits
5	**Hours allotted**	60 Hours
6	**Marks allotted**	100 Marks
7	**Course Objectives:** १) मध्ययुगीन वाङ्मयीन इतिहासाचा परिचय करून देणे २) मध्ययुगीन कालखंडातील वाङ्मय निर्मिती प्रेरणा व सांस्कृतिक पार्श्वभूमीचा उलगडा करणे ३) मध्ययुगीन कालखंडातील वाङ्मयीन परंपरा, रचना प्रकार व ग्रंथकारांची माहिती करून घेणे ४) मध्ययुगीन कालखंडातील मराठी भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करणे ५) वारकरी संप्रदायातील प्रमुख संतकवींच्या काव्यनिर्मितीचे व पंडिती काव्याचे स्वरूप जाणून घेऊन त्यांची वैशिष्ट्ये लक्षात घेणे	
8	**Learning Outcomes:** प्रस्तुत अभ्यासक्रम शिकल्यानंतर विद्यार्थ्यांना: **LO1** - मध्ययुगीन वाङ्मयीन इतिहासाचा परिचय होईल. **LO2** - मध्ययुगीन कालखंडातील वाङ्मय निर्मिती प्रेरणा व सांस्कृतिक पार्श्वभूमीचा उलगडा होईल. **LO3** - मध्ययुगीन कालखंडातील वाङ्मयीन परंपरा, रचना प्रकार व ग्रंथकारांची माहिती करून घेता येईल. **LO4** - मध्ययुगीन कालखंडातील मराठी भाषेचे स्वरूप स्पष्ट होईल. **LO5** - वारकरी संप्रदायातील प्रमुख संतकवींच्या काव्यनिर्मितीचे व पंडिती काव्याचे स्वरूप जाणून घेऊन त्यांची वैशिष्ट्ये लक्षात	

येतील.

9

Syllabus

UNIT 1 - मराठी साहित्याची सुरुवात व महानुभावीय वाङ्मय: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५

- मराठी साहित्याची सुरुवात मराठी देशीभाषा म्हणून ८वे, ९वे शतक परिचय, मराठीतील आद्यग्रंथ : चर्चा, शिलालेख, ताम्रपट यावरील मराठी लेखन- थोडक्यात परिचय
- महानुभाव संप्रदायाची ठळक वैशिष्ट्ये: महानुभावीय वाङ्मय: चरित्रग्रंथ , तत्त्वज्ञानग्रंथ, सातीग्रंथ, स्फुट गद्य-पद्य-धवळे, टीकाग्रंथ, व्याकरणग्रंथ यांचा परिचय

UNIT 2 - वारकरी पंथीयांचे वाङ्मय - (१): श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५

- यादवकालीन महाराष्ट्रात वारकरी पंथाची प्रस्थापना, पंढरीचा भक्तीसंप्रदाय हा महाराष्ट्रातील प्रमुख वारकरी संप्रदाय म्हणून तेराव्या शतकात धार्मिक, सामाजिक व साहित्यदृष्ट्या प्रभावी.
- ज्ञानदेव-नामदेव व त्यांच्या प्रभावळीतील संतांचे वाङ्मय: सावता माळी, चोखोबा, नरहरी सोनार, निवृत्तीनाथ, सोपानदेव, मुक्ताबाई, जनाबाई, गोरोबा कुंभार.

UNIT 3 - वारकरी पंथीयांचे वाङ्मय आणि शिवकाल - (२): श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५

- एकनाथकालीन महाराष्ट्र, एकनाथ, एकनाथपंचकांचे वाङ्मय
- शिवकालीन महाराष्ट्र - स्वराज्य प्रेरणा, तुकाराम, तुकारामाचे शिष्य यांचे वाङ्मय

UNIT 4 - पंडिती काव्य: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५:

- पंडिती काव्याची स्वरूप वैशिष्ट्ये, गुण-दोषांची चर्चा
- मुक्तेश्वर, रघुनाथ पंडित, वामन, मोरोपंत

10

Scheme of Examination and Assessment Pattern

External Examination: Semester End External - 100 marks Time: 3:00 hours

Format of Question Paper

All questions are compulsory

Q. No	Nature of Questions	Marks
Q1	घटक १ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q2	घटक २ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q3	घटक ३ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q4	घटक ४ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q5	सर्व घटकांवर आधारित चारपैकी कोणत्याही दोन टिपा	20
		Total 100

11	**REFERENCE BOOKS:** १) जोग, रा.श्री. व इतर (संपा.) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- खंड ३, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९७३. २) तुळेपुळे, शं.गो., पाच संतकवी, सुविचार प्रकाशन मंडळ, पुणे, १९८४, (ति.आ.) ३) तुळेपुळे, शं. गो. व इतर (संपा.) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- खंड १, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९८४. ४) मालशे, सं.गं. व इतर (संपा.) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- खंड २ भाग १ व भाग २, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, प.आ. १९८२. ५) भावे, वि.ल. महाराष्ट्र सारस्वत, पॉप्युलर, मुंबई, आ. ५वि १९६३. ६) धोंड, म. वा., (संपा.) महाटी लावणी, मौज, मुंबई १९५६. ७) शेणोलीकर, ह. श्री., प्राचीन मराठी वाङ् मयाचे स्वरूप, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर, १९७१. ८) सहस्त्रबुद्धे, म. ना., मराठी शाहिरी वाङ् मय, ठोकळ पुणे, १९६१. ९) सरदार गं. बा., संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती, म. सा.प., पुणे १९७७

Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College (Autonomous)

Third Year B.A. (Marathi)

Semester- V

Title: भारतीय साहित्यविचार

Paper V

Choice Based and Credit Based syllabus with effect from Academic Year 2025-2026

Title: भारतीय साहित्यविचार

Course Code: CHM(A)UAMAR 502

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**Description of the Course:**	साहित्य हा मानवी निर्मितीच्या परमोच्च आविष्कारांपैकी एक आविष्कार आहे. साहित्याचे स्वरूप कसे आहे, साहित्याची निर्मिती कशी होते, त्याचे प्रयोजन कोणते आहे, साहित्याचे माध्यम म्हणून मानवी भाषा कशी कार्य पार पाडते, साहित्य निर्मिती आणि साहित्याचा आस्वाद कशा प्रकारे घेतला जातो ह्या सर्व महत्त्वपूर्ण बाबींचा अभ्यास प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेत केला जातो. विद्यार्थ्यांची याबाबतीतील जाणीव विकसित होण्यासाठी साहित्यशास्त्र ही अभ्यासपत्रिका उपयुक्त आहे. साहित्यासंदर्भात भारतीय आणि पाश्चात्य विचारपरंपरेत वेळोवेळी मांडल्या गेलेल्या विचारांचा परिचय या अभ्यासपत्रिकेच्या माध्यमातून दिला जातो.
2	**Vertical**	–
3	**Type** **Teaching Method**	Theory+ Practicum (Teaching Method: Lectures/ Group Discussion/ Project Work/ ppt / Field Trips / Debates)
4	**Credit**	4 Credits
5	**Hours allotted**	60 Hours
6	**Marks allotted**	100 Marks
7	**Course Objectives:** १) भारतीय साहित्याचे स्वरूप आणि सिद्धांत समजावून देणे २) साहित्य भाषेचे स्वरूप व कार्य समजावून घेणे ३) साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया व प्रयोजन समजावून घेणे ४) साहित्याचे स्वरूप, निर्मिती इत्यादींविषयी शास्त्रीय दृष्टिकोणाची जाणीव निर्माण होणे. ५) साहित्याचे वाचन, आस्वाद, समीक्षा यांच्या क्षमता व साहित्यविषयक एकंदर जाण विकसित होणे.	
8	**Learning Outcomes:** प्रस्तुत अभ्यासक्रम शिकल्यानंतर विद्यार्थ्यांना : **LO1-** भारतीय साहित्याचे स्वरूप आणि सिद्धांत समजावून घेता येतील. **LO2-** साहित्य भाषेचे स्वरूप व कार्य समजतील. **LO3-** साहित्याची निर्मिती प्रक्रिया व प्रयोजन समजावून घेता येतील. **LO4-** साहित्याचे स्वरूप, निर्मिती इत्यादींविषयी शास्त्रीय दृष्टिकोणाची जाणीव निर्माण होईल. **LO5-** साहित्याचे वाचन, आस्वाद, समीक्षा यांच्या क्षमता व साहित्यविषयक एकंदर जाण विकसित होईल.	

9

SYLLABUS

UNIT 1: भारतीय साहित्यशास्त्र: संकल्पना व सिद्धांत-(१) : श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५

- अलंकारविचार, वक्रोक्तीविचार, रीतिसिद्धांत, ध्वनिसिद्धांत

UNIT 2: भारतीय साहित्यशास्त्र : साहित्याचा आस्वाद: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५

- भरताचा रससिद्धांत
- रससिद्धांताचे भाष्यकार: भट्टलोल्लट, श्रीशंकुक, भट्टनायक, अभिनवगुप्त

UNIT 3: भारतीय साहित्यशास्त्र : साहित्य भाषेचे स्वरूप व कार्य : श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५

- शब्दशक्ती: अभिधा, लक्षणा व व्यंजना
- वृत्त, छंद, मुक्तछंद

UNIT 4: भारतीय साहित्यशास्त्र : निर्मिती प्रकिया व प्रयोजन विचार : श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५

- साहित्यनिर्मिती मागील कारणे: प्रतिभा, व्युत्पत्ती व अभ्यास
- साहित्याची प्रयोजने: भरत ते अभिनवगुप्त

10

Scheme of Examination and Assessment Pattern
External Examination: Semester End External - 100 marks Time: 3:00 hours
Format of Question Paper

All questions are compulsory

Q. No	Nature of Questions	Marks
Q1	घटक १ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q2	घटक २ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q3	घटक ३ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q4	घटक ४ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q5	सर्व घटकांवर आधारित चारपैकी कोणत्याही दोन टिपा	20
		Total 100

11

REFERENCE BOOKS

१ कंगले, र.पं., (संपा.) काव्यशास्त्र, मौज प्रकाशन, मुंबई १९७४
२ कंगले, र.पं., (संपा.) रस-भाव-विचार, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ मुंबई, १९७३
४ कुलकर्णी वा.ल., साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा, पॉप्युलर, मुंबई १९७५
५ गाडगीळ. स.रा., काव्यशास्त्रप्रदीप, व्हीनस, पुणे (सहावी आवृत्ती), २००३
६ देशपांडे, ग. त्र्यं., भारतीय साहित्यशास्त्र, पॉप्युलर, मुंबई (ति.आ.) १९८०
७ नेमाडे भालचंद्र, साहित्याची भाषा, साकेत, औरंगाबाद, १९८७
८ पाटणकर, रा. भा., सौंदर्यमीमांसा, मौज, मुंबई (ति.आ.) २००४
९ पाटणकर, वसंत, साहित्यशास्त्र : स्वरूप आणि समस्या पद्मगंधा, पुणे, २००६.
१० पाटील, गंगाधर, समीक्षेची नवी रूपे, मॅजेस्टीक, मुंबई १९८१
११ मालशे, मिलिंद, आधुनिक, भाषा विज्ञान : सिद्धांत आणि उपयोजन. लोकवाङ् मयगृह, मुंबई. १९९५
१२ रसाळ, सुधीर, कविता आणि प्रतिमा, मौज, मुंबई १९८२

	१३ गणोरकर, प्रभा, डहाके वसंत आबाजी व इतर, (संपा.) वाङ्‌मयीन संज्ञा संकल्पना कोश, ग.रा. भटकळ फाऊंडेशन, मुंबई, २००१ १४ राजाध्यक्ष, विजया व इतर, (संपा.) मराठी वाङ्‌मयकोश, खंड ४, (समीक्षा संज्ञा), महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२ १५ साहित्यशास्त्र उद्गम आणि विकास : पांडुरंग वामन काणे १६ प्राचीन काव्यशास्त्र : र.पं. कंगले १७ प्राचीन काव्यशास्त्र : डॉ. स.रा. गाडगीळ १८ साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा: वा.ल कुलकर्णी १९ भारतीय साहित्यविचार : ग.त्र्यं. देशपांडे २१ अभिनव काव्यप्रकाश : रा.श्री. जोग

Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College
(Autonomous)

Third Year B.A.
(Marathi)

Semester- V

Title: साहित्य आणि समाज: भाग - १

Paper VI

Choice Based and Credit Based syllabus
with effect from
Academic Year 2025-2026

Title: साहित्य आणि समाज: भाग १

Course Code: CHM(A)UAMAR 503

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**Description of the Course:**	साहित्य व समाज यांच्यामध्ये निकटचे व देवघेवीचे नाते असते. त्यांच्यातील परस्परसंबंध समजून घेणे, समाजात घडत असलेल्या घटनांचा साहित्यावर कशा प्रकारे परिणाम होतो, समाजात घडत असलेल्या घटनांवर साहित्याचा कशा प्रकारचा प्रभाव पडतो याचा अभ्यास सदर अभ्यासपत्रिकेत केला जातो. निवडक साहित्यकृतींच्या आधारे साहित्यातील विविध प्रवृत्तींचा अभ्यास करून समाजाबद्दलचे वेगळे व जबाबदार भान निर्माण करणे हा या अभ्यासपत्रिकेचा हेतू आहे.
2	**Vertical**	**N.A.**
3	**Type** **Teaching Method**	Theory+ Practicum (Teaching Method: Lectures/ Group Discussion/ Project Work/ ppt / Field Trips / Debates)
4	**Credit**	3 Credits
5	**Hours allotted**	45 Hours
6	**Marks allotted**	100 Marks
7	**Course Objectives:** १) साहित्य आणि समाज यांचा अनोन्य संबंध तपासणे २) महानगरीय आणि ग्रामीण साहित्याची जाणीव समजावून घेणे ३) निवडक कलाकृतींच्या आधारे वाङ्मयीन प्रवृत्तीचा शोध घेणे	
8	**Learning Outcomes:** प्रस्तुत अभ्यासक्रम शिकल्यानंतर: **LO1**: साहित्य आणि समाज यांचा अनोन्य संबंध समजतील. **LO2**: महानगरीय आणि ग्रामीण साहित्याची जाणीव समजावून घेता येईल. **LO3**: निवडक कलाकृतींच्या आधारे वाङ्मयीन प्रवृत्तीचा शोध घेता येईल.	

9	**Syllabus** **UNIT 1 : साहित्य - समाज अन्योन्य संबंध: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** ● साहित्य, समाज आणि संस्कृती या संकल्पना व त्यांच्या परस्परसंबंधाचे स्वरूप ● साहित्य-समाज संबंध, तेन, मार्क्स यांचे सिद्धांत, स्त्रीवाद यांचे स्वरूपविशेष: स्वरूप विशेष **UNIT 2 : महानगरी जाणिवेचे साहित्य: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** ● महानगरी जाणिवेचे साहित्य संकल्पना व मराठीतील परंपरा ● भोवळ: हेमंत देसाई **UNIT 3 : ग्रामीण साहित्य श्रेयांकने १, व्याख्याने – १५** ● ग्रामीण साहित्य- संकल्पना व मराठीतील परंपरा ● धग असतेच आसपास- कल्पना दुधाळ **UNIT4: प्रकल्प अहवाल सबंधित विषयावर २० गुणांचे प्रकल्प लेखन**
10	**Scheme of Examination and Assessment Pattern** Paper – 100 Marks **External Examination: Semester End External - 30 marks Time: 3:00 hours** Format of Question Paper All questions are compulsory

Q. No	Nature of Questions	Marks
Q1	घटक १ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q2	घटक २ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q3	घटक ३ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q4	सर्व घटकांवर आधारित तीनपैकी दोन टिपा	20
		Total 80

Internal Examination: Continuous Evaluation: 20 marks

	Assessment / Evaluation	Marks
	प्रकल्प लेखन	**20**

11 **REFERENCE BOOKS:**

१) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ५, भाग १ संपादक रा. श्री. जोग म.सा. परिषद, पुणे, १९७३.
२) कादंबरीविषयी - हरिश्चंद्र थोरात. पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६.
३) टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९०.
४) कादंबरी - एक साहित्यप्रकार हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन्स मुंबई, २०१०.
५) मराठी वाङ् मय कोश-खंड ४, (समीक्षा संज्ञा), समन्वयक संपादक- डॉ. विजया राजाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती

	मंडळ, मुंबई, २००२, ६) वाङ् मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश- संपादक, प्रभा गणोरकर, वसंत आबाजी डहाके व इतर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २००९. ७) ग्रामीण साहित्यः स्वरूप आणि समस्या आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाउस, १९७९. ८) ग्रामीणता-साहित्य आणि वास्तव आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १९८९. ९) धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर, १९७१

Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College
(Autonomous)

Third Year B.A.
(Marathi)
Semester- V

Title: भाषाविज्ञान

Paper VII

Choice Based and Credit Based syllabus
with effect from
Academic Year 2025-2026

Title: भाषाविज्ञान

Course Code: CHM(A)UAMAR 504

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**Description of the Course:**	माणसाने निर्माण केलेली सर्वात महत्त्वाची व सर्जनशील गोष्ट म्हणजे भाषा. भाषेचा अभ्यास म्हणजे भाषा कशी निर्माण होत गेली, मानवी भाषेत काळानुसार कोणत्या प्रकारचे बदल होत गेले, भाषेतील मूलध्वनी ते वाक्यरचना हा प्रवास कसा असतो, मानवी भाषेतील ध्वनी, अर्थ हे काळाच्या ओघात का व कसे बदलतात या साऱ्या घटकांचा अभ्यास करताना अभ्यासकांना मानवी संस्कृतीतील बदलांचे वेगळे भान येते. या दृष्टिकोनातून गेली काही शतके मानवी भाषाभ्यासाची घडण होत गेली. या घडणीचा अभ्यास या अभ्यासपत्रिकेत केला जातो.
2	**Vertical**	--
3	**Type** **Teaching Method**	Theory+ Practicum (Teaching Method: Lectures/ Group Discussion/ Project Work/ ppt / Field Trips / Debates)
4	**Credit**	4 Credits
5	**Hours allotted**	60 Hours
6	**Marks allotted**	100 Marks
7	**Course Objectives:** १) भाषेचे स्वरूप आणि तिचे कार्य जाणून घेणे २) भाषाभ्यासाच्या विविध अंगांचा परिचय करून घेणे ३) भाषेच्या अभ्यासाच्या आधुनिक व शास्त्रीय पध्दतीचा परिचय करून घेणे तसेच पारंपरिक, ऐतिहासिक अभ्यासपध्दतीपेक्षा तिचे वेगळेपण समजून घेणे.	
8	**Learning Outcomes**: प्रस्तुत अभ्यासक्रम शिकल्यानंतर विद्यार्थ्यांना: **LO1 -** भाषेचे स्वरूप आणि तिचे कार्य जाणून घेता येईल. **LO2 -** भाषाभ्यासाच्या विविध अंगांचा परिचय करून घेता येईल. **LO3 -** भाषेच्या अभ्यासाच्या आधुनिक व शास्त्रीय पध्दतीचा परिचय करून घेणे तसेच पारंपरिक, ऐतिहासिक अभ्यासपध्दतीपेक्षा तिचे वेगळेपण समजून घेता येईल.	

9

Syllabus

UNIT 1 - भाषाशास्त्राच्या विविध शाखा- वर्णनात्मक, ऐतिहासिक: **श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५**

UNIT 2 - स्वन विन्यास (स्वन, स्वनिम, स्वनांतर, स्वनिमांचे प्रकार, स्वनिम विश्लेषणाची तत्त्वे – तंत्रे): **श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५**

UNIT 3 - रूप विन्यास (रूपिका, रुपिम, रुपिकांतर, रुपिमांचे प्रकार, रुपिम प्रकिया): **श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५**

UNIT 4 - अर्थविन्यास भाषिक अर्थाचे स्वरूप, शब्दार्थाचे प्रकार, अर्थ आणि त्याचे परस्पर संबंध: **श्रेयांकन १: व्याख्याने – १५**

10

Scheme of Examination and Assessment Pattern
External Examination: Semester End External - 100 marks Time: 3:00 hours
Format of Question Paper

All questions are compulsory

Q. No	Nature of Questions	Marks
Q1	घटक १ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q2	घटक २ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q3	घटक ३ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q4	घटक ४ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q5	सर्व घटकांवर आधारित चारपैकी कोणत्याही दोन टिपा	20
		Total 100

11

REFERENCE BOOKS:

१) काळे, कल्याण व इतर (संपा.), आधुनिक भाषाविज्ञान (संरचनावादी, सामान्य आणि सामाजिक, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, (दु.आ.) २००३.
२) काळे कल्याण व इतर (संपा.), वर्णनात्मक भाषाविज्ञान स्वरूप आणि पद्धती, गोखले एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक, १९८२.
३) गजेंद्रगडकर, श्री. न., भाषा आणि भाषाशास्त्र, व्हीनस प्रकाशन. पुणे, (दु. आ.) १९७९.
४) गोविलकर लीला, वर्णनात्मक भाषाविज्ञान, आरती प्रकाशन, डोंबिवली, १९९२.
५) घोंगडे, रमेश, सामाजिक भाषाविज्ञान दिलीपराज प्रकाशन पुणे, २०१२.
६) पुंडे, द. दि., सुलभ भाषाविज्ञान, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे, २००५
७) मालशे, स. गं. व इतर (संपा.), भाषाविज्ञानः ऐतिहासिक व वर्णनात्मक, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००५ (ति. आ.)
८) मालशे, स.गं. व इतर (संपा.), भाषाविज्ञान परिचय, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००५ (दु.आ)
९) गायकवाड संपत, दलित आत्मकथन: भाषिक समाज, भाषा आणि भाषा व्यवहार, प्रज्ञा प्रबोध प्रकाशन, सांगली २०१२.
१०) मराठी भाषेचा भाषावैज्ञानिक अभ्यास: मटकर अलका, शब्दालय प्रकाशन २०१५

Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College (Autonomous)

Third Year B.A. (Marathi)

Semester- V

Title: आधुनिक साहित्य

Paper VIII

Choice Based and Credit Based syllabus with effect from Academic Year 2025-2026

Title: आधुनिक साहित्य

Course Code: CHM(A)UAMAR 505

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**Description of the Course:**	आधुनिकता म्हणजे फक्त तंत्रज्ञानाचा वापर किंवा जीवनशैलीचा बदल नव्हे, तर एका व्यापक आणि विस्तृत दृष्टिकोनातून पाहता, समाज, संस्कृती, कला, विज्ञान, विचारधारा आणि जीवनमान यातील बदल आणि प्रगतीचा सारांश आहे. कोणतीही नवी घटना ही काळाच्या पटलावर आधुनिक ठरत असते. प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेच्या अभ्यासातून विद्यार्थ्यांना आधुनिक, आधुनिकता आणि आधुनिकतावाद या संकल्पनांचा परिचय झाल्यानंतर, आधुनिकता ही साहित्यातून कशा प्रकारे व्यक्त होते त्यांच्या जगण्याला एक नवा अर्थ प्राप्त होईल. जागतिक पातळीवर घडत असलेले बदल समजून घेण्यात विद्यार्थी सक्षम होतील.
2	**Vertical**	–
3	**Type** **Teaching Method**	Theory+ Practicum (Teaching Method: Lectures/ Group Discussion/ Project Work/ ppt / Field Trips / Debates)
4	**Credit**	4 Credits
5	**Hours allotted**	60 Hours
6	**Marks allotted**	100 Marks
7	**Course Objectives:** १) आधुनिक, आधुनिकता आणि आधुनिकतावाद या संकल्पना समजून घेणे २) आधुनिक मराठी साहित्याची संकल्पना समजावून घेणे ३) आधुनिक मराठी साहित्याचा आढावा घेणे ४) विविध कलाकृतींच्या आधारे आधुनिक वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये अभ्यासणे	
8	**Learning Outcomes**: प्रस्तुत अभ्यासक्रम शिकल्यानंतर विद्यार्थ्यांना : **LO1-** आधुनिक, आधुनिकता आणि आधुनिकतावाद या संकल्पना समजून घेता येईल. **LO2-** आधुनिक मराठी साहित्याची संकल्पना समजावून घेता येईल. **LO3-** आधुनिक मराठी साहित्याचा आढावा घेता येईल. **LO4-** विविध कलाकृतींच्या आधारे आधुनिक वाङ्मयाची वैशिष्ट्ये अभ्यासता येतील.	

9	**SYLLABUS** **UNIT 1: आधुनिक, आधुनिकता आणि आधुनिकतावाद: संकल्पना विचार: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** **UNIT 2:** • **आधुनिक मराठी कविता ऐतिहासिक आढावा: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** • **आधुनिक मराठी कादंबरी- ऐतिहासिक आढावा** **UNIT 3: आधुनिक मराठी कथा:** 'मुक्काम पोस्ट सांस्कृतिक फट,' सतीश तांबे: **श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** **UNIT 4: आधुनिक मराठी कादंबरी:** 'दिवे गेलेले दिवस', रंगनाथ पठारे: **श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५**
10	**Scheme of Examination and Assessment Pattern** **External Examination: Semester End External - 100 marks Time: 3:00 hours** Format of Question Paper All questions are compulsory.
11	**REFERENCE BOOKS** १) मराठी कादंबरी - तंत्र व विकास, प्रा. बापट, व्हीनस प्रकाशन, पुणे १९७३ २) साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार, मौज प्रकाशन, पॉप्युलर प्रकाशन, भागवत श्री.पु. मुंबई १९८७ ३) कादंबरी, मराठी कादंबरी, उषा हस्तक, साहित्यसेवा प्रकाशन औरंगाबाद, १९९३. ४) कांदबरी: एक साहित्य प्रकार, हरिशचंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई २०१०. ५) १९८० नंतरची मराठी कादंबरी, अविनाश सप्रे, खेळ, दिवाळी, २००७ ६) मराठी नवकथा : रंग आणि रूप, डॉ सुभाष पुलावले, चिन्मय प्रकाशन, औरंगाबाद, २०१२. ७) मराठीतील कथनरूपे, वसंत आबाजी डहाके, पापुलर प्रकाशन, मुंबई, २०१२. ८) मालशे, मिलिंद, आधुनिक भाषाविज्ञान: सिद्धांत आणि उपयोजन. लोक्वाङ् मयगृह, मुंबई. १९९५ ९) आधुनिक मराठी साहित्य आणि सामाजिकता : संपा. डॉ. मृणालिनी शहा, डॉ. गौरी टिळक, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे.

Format of Question Paper (section 10):

Q. No	Nature of Questions	Marks
Q1	घटक १ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q2	घटक २ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q3	घटक ३ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q4	घटक ४ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q5	सर्व घटकांवर आधारित चारपैकी कोणत्याही दोन टिपा	20
		Total 100

Smt. Chandibai Himathmal Mansukhani College
(Autonomous)

Third Year B.A.
(Marathi)

Semester- V

Title: भाषांतर कौशल्य

Paper IX

Choice Based and Credit Based syllabus
with effect from
Academic Year 2025-2026

Title: भाषांतर कौशल्ये

Course Code: CHM(A)UAMAR 506

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**Description of the Course:**	विद्यार्थ्यांना विविध कौशल्यांचा परिचय करून देणे हे नवे शैक्षणिक धोरण २०२० मध्ये अधोरेखित केलेले एक महत्त्वाचे सूत्र आहे. हे सूत्र प्रमाणभूत मानून विद्यार्थ्यांमधील लेखनकौशल्ये वृद्धिंगत होऊन त्यांच्यामध्ये व्यवसायसक्षमता निर्माण व्हावी हे धोरण सदर अभ्यासपत्रिकेमागे आहे. गतशतकाच्या अखेरीस आणि या शतकाच्या प्रारंभीच्या काळात माहिती व तंत्रज्ञानाच्या प्रगतीमुळे अवघं जग जवळ येत आहे, अशा वेळी विविध भाषांमधील सौहार्द वाढावं, त्यांच्यात देवाणघेवाण व्हावी, नवनव्या संकल्पनांचा परिचय व्हावा आणि मानवी प्रगतीच्या या वेगवान युगात, नवसंकल्पना परिचित व्हाव्यात या दृष्टीने सदर अभ्यासपत्रिकेची घडण करण्यात आली आहे.
2	**Vertical 1**	**N.A.**
3	**Type** **Teaching Method**	Theory+ Practicum (Teaching Method: Lectures/ Group Discussion/ Project Work/ ppt / Field Trips / Debates)
4	**Credit**	3 Credits
5	**Hours allotted**	45 Hours
6	**Marks allotted**	100 Marks
7	**Course Objectives:** १) भाषांतर अनुवाद, रुपांतर या संकल्पनेचा परिचय करून घेणे २) भाषांतराच्या विविध समस्यांचा अभ्यास करणे ३) इंग्रजी-मराठी व हिंदी-मराठी असे भाषांतर करण्याचे कौशल्य प्राप्त करणे	
8	**Learning Outcomes**: प्रस्तुत अभ्यासक्रम शिकल्यानंतर: **LO1**: भाषांतर अनुवाद, रुपांतर या संकल्पनेचा परिचय करून घेता येईल. **LO2**: भाषांतराच्या विविध समस्यांचा अभ्यास करता येईल.. . **LO3**: इंग्रजी-मराठी व हिंदी-मराठी असे भाषांतर करण्याचे कौशल्य प्राप्त करून घेता येईल.	

9	**Syllabus** **UNIT 1 : भाषांतर-सैद्धान्तिक विचार : श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** • भाषांतर, अनुवाद, रुपांतर, अर्वाचीनीकरण या स्वरूपभेदांची चर्चा. • ललित साहित्याचे भाषांतर सांस्कृतिक भेदांचे, संदर्भाचे महत्त्व. **UNIT 2 : भाषांतर - प्रत्यक्ष भाषांतर अभ्यास: श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** • ललित साहित्याचे भाषांतर भाषिक समस्या व स्वरूप • ललित साहित्याचे भाषांतर शैली विषयक समस्या **UNIT 3 : श्रेयांकन १, व्याख्याने – १५** • इंग्रजी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर • हिंदी उताऱ्याचे मराठीत भाषांतर **UNIT 4 : प्रकल्प अहवाल सबंधित विषयावर २० गुणांचे प्रकल्प लेखन**

10

Scheme of Examination and Assessment Pattern

Paper – 100 Marks

External Examination: Semester End External - 30 marks Time: 3:00 hours

Format of Question Paper

All questions are compulsory

Q. No	Nature of Questions	Marks
Q1	घटक १ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q2	घटक २ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q3	घटक ३ वर आधारित प्रश्न (अंतर्गत पर्यायासह)	20
Q4	सर्व घटकांवर आधारित तीनपैकी दोन टिपा	20
		Total 80

Internal Examination: Continuous Evaluation: 20 marks

	Assessment / Evaluation	Marks
	प्रकल्प लेखन	**20**

11

REFERENCE BOOKS:

१) मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड ५, भाग १ संपादक रा. श्री. जोग म.सा. परिषद, पुणे, १९७३.

२) कादंबरीविषयी - हरिश्चंद्र थोरात. पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६.

३) टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९०.

४) कादंबरी - एक साहित्यप्रकार हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन्स मुंबई, २०१०.

५) मराठी वाङ्मय कोश-खंड ४, (समीक्षा संज्ञा), समन्वयक संपादक- डॉ. विजया राजाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२,

	६) वाङ् मयीन संज्ञा-संकल्पना कोश- संपादक, प्रभा गणोरकर, वसंत आबाजी डहाके व इतर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, २००९. ७) ग्रामीण साहित्यः स्वरूप आणि समस्या आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाउस, १९७९. ८) ग्रामीणता-साहित्य आणि वास्तव आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, १९८९. ९) धार आणि काठ - नरहर कुरुंदकर, १९७१

Syllabus prepared by:

Dr. Nitin Arekar, Chairperson, BOS, Marathi

Name & Signature of the BoS Chairperson: Dr. Nitin Arekar: ____________

Name & Signature of the Dean: **Prof. Pratima Das:** ____________

SMT. CHANDIBAI HIMATHMAL MANSUKHANI COLLEGE ULHASNAGAR 421 003.